

Efectele crizei comunicării științifice și accesul la resursele informaționale științifice în bibliotecile Republicii Moldova

Dr. NELLY ȚURCAN
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău

Abstract

Effects of Scientific Communication Crisis and Access to Scientific Information Resources in Libraries of the Republic of Moldova

As journal prices began to climb, the „serials crisis” was viewed nearly everywhere as a library problem. Libraries and research institutions in the Republic of Moldova are in similar situations. Because of escalation of subscription prices, the libraries in the Republic of Moldova are forced to continue cancelling scientific journals titles. After a survey in 11 libraries we concluded that there is a negative dynamic in subscription to scientific journals. In the majority of libraries budgets are spiralling down and it becomes increasingly hard to maintain existing subscription lists. Most libraries cancel scientific journal titles because of reducing budgets for subscription and increasing subscriptions prices. Scholars from Moldovan research institutions consider that „serial crisis” is a barrier to access scientific information, and scientific journals prices are a burden for the scientific institutions.

Keywords: *serials crisis, scientific journal subscriptions, scientific journal cancellations, library budget.*

În instituțiile academice, bibliotecile au un rol important în îmbunătățirea practicii de comunicare științifică prin dezvoltarea și furnizarea accesului la colecțiile tipărite, cât și la resursele informaționale pe suport digital. Literatura de specialitate confirmă că bibliotecile sunt în mijlocul unei tranziții care rezultă din digitalizarea informației. Au fost publicate mai multe lucrări privind evoluția bibliotecilor pentru a răspunde provocărilor informației electronice.¹ De exemplu, Daniel Dorner a demonstrat modul în care informația digitală estompează granițele dintre diferiții actori din lanțul informațional și caracterul

¹ R. Atkinson, *Library functions, scholarly communication and the foundation of the digital library: laying claim to the control zone*, în *Library Quarterly*, 1996, nr. 66 (3), p. 239-265; Tony Horava, *Challenges and possibilities for collection management in a digital age*, în *Library Resources & Technical Services*, 2010, nr. 54 (3), p. 142-152.

în care informația digitală influențează constituirea colecțiilor resurselor informaționale ale bibliotecii și prestarea serviciilor informaționale.² Bart Harloe și John M. Budd au analizat stabilirea unor relații „mai dinamice” între colecțiile bibliotecii și sistemul de comunicare științifică și au sugerat câteva propuneri privind strategia de dezvoltarea a colecțiilor în condițiile accesului electronic.³ În articolul lui Richard Fyffe⁴ este abordat cadrul teoretic al relațiilor între cultura academică, tehnologiile informaționale și modul în care ele influențează comunicarea științifică și dezvoltarea colecțiilor bibliotecilor academice. Sunt opinii potrivit cărora publicația periodică științifică nu este achiziționată din motiv că își pierde funcția de informare,⁵ deoarece procedura de publicare este prea îndelungată. Un articol poate fi publicat peste 8 sau 36 de luni după acceptare. În aceste condiții, revistele electronice câștigă teren în mediul de comunicare științifică. De asemenea, în literatura profesională se discută foarte insistent asupra modificărilor colecțiilor bibliotecilor și influența negativă a sistemului de comunicare științifică cauzată de costurile abonamentelor la periodicele științifice, precum și problemele financiare ale bibliotecilor.⁶ Studiile constată că, în esență, criza periodicelor științifice se manifestă atât sub aspectul inflației prețurilor, cât și a inflației titlurilor.⁷

În opinia specialiștilor, cel mai mare neajuns al sistemului actual de comunicare științifică este costul excesiv al abonamentelor pentru revistele

² D. G. Dorner, *The blurring of boundaries: digital information and its impact on collection management*, în *Collection management: International yearbook of library and information management 2000/2001*, London, 2000, p. 16.

³ Bart Harloe, John M. Budd, *Collection development and scholarly communication in the era of electronic access*, în *The Journal of Academic Librarianship*, 1994, nr. 20 (2), p. 83.

⁴ Richard Fyffe, *Technological change and the scholarly communications reform movement: reflections on Castells and Giddens*, în *Library Resources & Technical Services*, 2002, nr. 46 (2), p. 14-25.

⁵ Françoise Renzetti, Jean-François Tétu, *Schéma d'organisation de la presse périodique électronique*, în *Solaris* [online]. 1996, Dossier 3 [citată pe 26.09.2011]. Disponibil: <http://biblio-fr.info.unicaen.fr/bnum/jelec/Solaris/d03/3renzetti.html>

⁶ Dan Hazen, *Rethinking research library collections*, în *Library Resources & Technical Services*, 2010, nr. 54 (2), p. 115-121.

⁷ Elena Tîrzișman, *Publicații seriale: aspecte privind prelucrarea în context tradițional și electronic*, București, Editura Universității din București, 2000, 139 p.

științifice. Astfel, conform datelor statistice ale Asociației Bibliotecilor Științifice (*ARL - Association of Research Libraries*), din 1986 până în 2002 costul unei reviste s-a majorat cu 227 la sută. Din acest motiv, bibliotecile universitare se abonează la un număr tot mai mic de reviste științifice. Treisprezece dintre cele mai bine finanțate biblioteci științifice din SUA se abonează doar la 70 din sute de reviste științifice recenzate.⁸

Conform datelor din revista *Library Journal*, cele mai semnificative majorări ale costurilor pentru reviste au fost înregistrate pentru revistele din domeniul științelor fundamentale și reale. De exemplu, costul revistelor din domeniul chimiei a crescut de la 1.995 USD în anul 2000 până la 3.690 USD în anul 2009; în domeniul fizicii - de la 1.865 USD până la 3.252 USD.⁹ În prezent, cel mai mare procent de creștere a costurilor revistelor se înregistrează în domeniul științelor sociale, cu toate că cifrele absolute rămân cu mult mai joase decât în științele reale. Astfel, din anul 2000 până în prezent, costul revistelor în domeniul științelor politice a crescut cu 59%, de la 226 USD la 360 USD; costul revistelor sociologice s-a majorat cu 54%; în domeniul educației, în economie și business - cu 49%.¹⁰

Bibliotecile și instituțiile de cercetare din Republica Moldova sunt în situații similare, când se reduce numărul revistelor abonate din motivul creșterii prețurilor la abonamente. În același timp se micșorează bugetul bibliotecii pentru abonamente. Iar în cazurile când bugetul este în creștere sau rămâne constant, biblioteca se poate abona la un număr mai mic de reviste științifice.

În scopul evaluării efectelor crizei seriialelor asupra procesului de comunicare științifică, au fost analizate bugetele bibliotecilor, precum și dinamica abonării la periodicele științifice în bibliotecile din Republica Moldova. Analiza abonării la publicațiile periodice științifice, pentru perioada 1997-2008, în bibliotecile științifice ale Universității de Stat din Moldova (USM), Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM), Universității

⁸ Nelly Țurcan, *Accesul deschis la informația științifică: inițiative internaționale*, în *Magazin bibliologic*, 2006, nr. 4, p. 40-46.

⁹ Lee Van Orsdel, Kathleen Born, *Reality bites: periodicals price survey 2009*, în *Library Journal* [online]. 2009, nr. 7 [citat pe 26.09.2011]. Disponibil: <http://www.libraryjournal.com/article/CA6651248.html>

¹⁰ Judith M. Panitch, Sarah Michalak, *The serials crisis: A White Paper for the UNC-Chapel Hill scholarly communications convocation* [online]. 2005 [citat pe 6.09.2011]. Disponibil: http://www.unc.edu/scholcomdig/white_papers/panitch-michalak.html

Libere Internaționale din Moldova (ULIM) și Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) a constatat că în bibliotecile științifice numărul abonamentelor la periodicele științifice a scăzut, iar alocațiile bugetare pentru abonare au crescut.¹¹ Biblioteca AȘM a fost într-o situație mai favorabilă. Acest lucru se datorează schimbărilor care au intervenit la Academia de Științe a Moldovei în 2004 după aprobarea ***Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova***, cât și grație schimbării statutului Bibliotecii Academice. Ca rezultat, numărul abonamentelor la seriarele științifice a fost în creștere începând cu anul 2004.

În contextul studierii resurselor informaționale ale bibliotecilor pentru susținerea cercetării au fost studiate practicile de abonare la publicațiile periodice în 11 biblioteci din Republica Moldova, pentru perioada 2006-2010. În baza unui chestionar a fost analizată abonarea la revistele științifice în 8 biblioteci științifice universitare: Biblioteca Centrală Universitară a USM (BCU USM), Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova (BRȘA UASM), Biblioteca Științifică ASEM (BȘ ASEM), Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (BȘ UPS), Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (BȘ USB), Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (BȘM USMF), Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice din Moldova (BTȘ UTM), Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM (DIB ULIM), cât și la 3 biblioteci care dețin colecții universale: Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a AȘM (BȘC AȘM), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) și Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău (BM). În cadrul acestui studiu a fost important să cunoaștem politica de abonare la periodicele științifice, precum și consecințele crizei seriarelor pentru bibliotecile universitare, cât și pentru BȘC AȘM, BNRM și BM „B. P. Hasdeu.”

Studiul a arătat că în majoritatea bibliotecilor pentru perioada 2006-2010 modificările la nivelul colecțiilor de periodice se datorează în principal creșterii prețurilor. Costul mediu al abonamentelor din anul 2006 până în anul 2010 s-a majorat aproape de 2,5 ori. De exemplu, dacă în anul 2006 costul mediu al unui abonament pentru o revistă științifică la care se abona BTȘ UTM era de 920 lei, atunci în anul 2010 costul mediu al unui abonament a fost de 1.466 lei. O creștere și mai spectaculoasă a costului mediu pentru un abonament la

¹¹ Nelly Țurcan, *Resursele electronice pentru știință și cercetare în Republica Moldova*, în *Magazin bibliologic*, 2008, nr. 1/2, p. 17-30.

periodicele științifice a fost înregistrată la BȘC AȘM - de la 2.437 lei în anul 2006 până la 8.594 lei în anul 2010. În condițiile creșterii prețurilor la periodica științifică și micșorarea bugetelor pentru abonare, unele biblioteci întreprind anumite măsuri pentru menținerea colecției de seriale din punct de vedere numeric. În consecință, bibliotecile reduc numărul de abonamente scumpe în favoarea revistelor științifice mai ieftine. De exemplu, la BCU USM costul mediului al unui abonament în 2006 era de 1.856 lei, iar în anul 2010 - 979 lei.

În condițiile create, majoritatea bibliotecilor sunt nevoite să reducă numărul de abonamente sau să aloce pentru abonare un procent mai mare din bugetul pentru achiziție (Fig. 1).

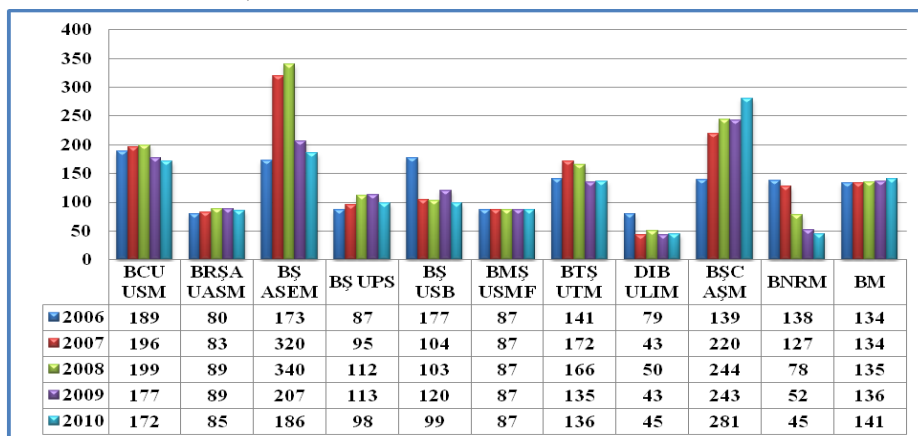

Fig. 1. Dinamica abonării la periodica științifică, a. 2006-2010 (titluri de reviste).

Constatăm că în toate bibliotecile universitare, cu excepția BȘM USMF, este înregistrată micșorarea numărului titlurilor de reviste științifice abonate de bibliotecă. De exemplu, BCU USM a redus numărul abonamentelor de la 189 în 2006 la 172 în 2010, BȘ USB pentru aceeași perioadă a redus numărul abonamentelor de la 177 la 99, iar la BȘ UPS numărul de titluri de reviste a scăzut de la 98 la 87. Este necesar să menționăm că la majoritatea bibliotecilor se păstrează dinamica negativă în abonarea la presa științifică. Astfel, DIB ULIM a redus numărul de abonamente de la 166 în 2002 până la 79 în 2006 și până la 45 în anul 2010.

În același timp, doar BȘC AȘM și BM înregistrează o dinamică pozitivă la abonarea la revistele științifice. Astfel, numărul abonamentelor la BȘC AȘM este în creștere: de la 139 în 2006 până la 281 în anul 2010. De asemenea, o majorare nesemnificativă a numărului de abonamente este înregistrat la BM. O

situație foarte dificilă este înregistrată la BNRM, care a redus cel mai mult numărul abonamentelor la revistele științifice, de la 138 în 2006 la 45 în 2010.

Paralel cu reducerea numărului de abonamente a fost înregistrată creșterea alocațiilor din bugetul bibliotecii pentru același număr de abonamente sau s-a purces la reducerea considerabilă a finanțării pentru abonare (Fig. 2). Astfel, la BȘ UTM finanțarea pentru abonare în perioada 2008-2010 se menține la nivelul de 199.378 lei, dar numărul de abonamente a scăzut de la 166 la 136. În alte biblioteci, de exemplu, la BCU USM finanțarea abonării la periodica științifică a fost redusă de două ori.

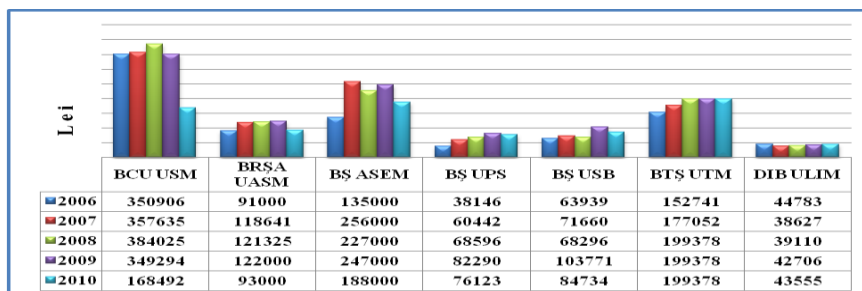

Fig. 2. Dinamica alocațiilor pentru abonarea la periodica științifică, a. 2006-2010 (Lei).

Analiza finanțării abonării la periodica științifică a permis să constatăm că cea mai bună situație se înregistrează la BȘC AȘM (Fig. 3). Comparația între patru biblioteci care dețin colecții universale a reliefat un decalaj enorm în finanțarea abonării nu numai în comparație cu bibliotecile universitare, dar și cu BNRM. Dacă în anul 2010 BȘC AȘM a finanțat abonarea la periodica științifică în sumă de 2.424.975 lei, atunci BNRM a cheltuit pentru abonare doar 86.218 lei, ceea ce reprezintă 1% din bugetul bibliotecii pentru anul respectiv. Spre deosebire de BNRM, alte biblioteci alocă, în medie, pentru abonare la presa științifică 25%-40% din bugetul bibliotecii.

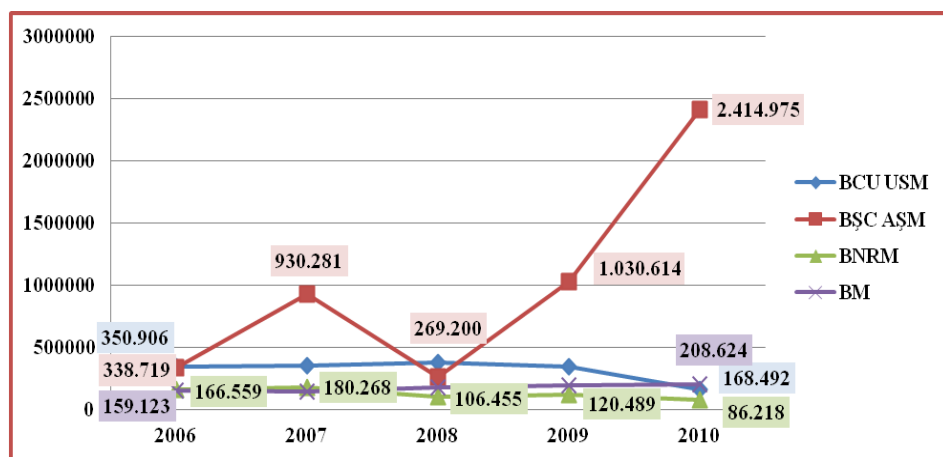

Fig. 3. Dinamica alocațiilor pentru abonarea la periodica științifică la BȘC AȘM, BCU USM, BM și BNRM în a. 2006-2010 (lei).

Datele din Fig. 3 relevă că în anul 2006 finanțarea pentru abonare la BȘU USM și BȘC AȘM a fost la același nivel, fiind rezervate în jur de 350 mii lei. O situație similară a fost în anul 2006 la BNRM și BM, ambele biblioteci rezervând pentru abonare la revistele științifice aproximativ aceeași sumă, circa 160 mii lei. În anul 2010 situația este cardinal diferită: la BȘC AȘM finanțarea abonării a crescut de 7 ori, la BM finanțarea a crescut nesemnificativ, practic menținându-se la același nivel, iar la BCU USM și la BNRM scăzut de 2 ori.

Oamenii de știință din instituțiile de cercetare din Moldova care au participat la chestionare au confirmat, de asemenea, că problema costurilor revistelor științifice este o barieră în accesul la informația științifică (Fig. 4). Astfel, 48,8% din savanți au remarcat că sunt în totalitate de acord că majorarea continuă a prețurilor la revistele științifice a făcut dificil accesul la literatura de specialitate, inclusiv în cadrul bibliotecilor. Doar 1,7% au exprimat un dezacord total privind această afirmație.

Fig. 4. Opinia savanților privind majorarea prețurilor la revistele științifice (%).

Savanții au menționat, de asemenea, că scumpirea revistelor științifice este o povară pentru instituțiile științifice. Aceasta se manifestă în sporirea alocațiilor pentru abonare, care este condiționată nu de majorarea numărului de titluri de reviste, dar de costurile înalte la abonamentele periodice științifice. Astfel, 70,6% din cercetători au fost de acord că instituția se confruntă cu anumite probleme din cauza creșterii continue a prețurilor, iar 72,3% din respondenți au menționat că din cauza prețurilor înalte biblioteca nu se abonează la cele mai importante reviste din domeniul de cercetare al savanților. În special, majoritatea cercetătorilor de la toate instituțiile au expus un acord total vis-à-vis de faptul că scumpirea abonamentelor la revistele științifice este o povară pentru instituție. Astfel, această opțiune a fost susținută de cercetătorii de la UAȘM (55,1%), UTM (53,9%), AȘM (51,1%), USM (44,9%).

Analiza datelor, prezentate de biblioteci, relevă acoperirea tematică a cercetării prin publicațiile periodice științifice. Cele mai reprezentative domenii sunt științele socio-umane. Revistele științifice din aceste domenii sunt incluse în colecțiile tuturor bibliotecilor, cu excepția BȘM USMF. De asemenea, din punct de vedere al acoperirii informaționale se evidențiază domeniile business și management, precum și cel de drept. Revistele din aceste domenii sunt abonate de 9 din cele 11 biblioteci. Revistele științifice din aria științelor exacte și tehnice sunt accesibile în 6 biblioteci. Doar domeniile medicină, medicină veterinară și științele agricole sunt informațional acoperite de revistele științifice accesibile în bibliotecile specializate în aceste domenii: BȘM USMF și BRȘA UASM. Este necesar să menționăm că abonarea revistelor științifice din

anumite domenii științifice se face în funcție de specializarea instituției respective.

Chestionarea directorilor bibliotecilor a reliefat îngrijorarea privind costurile la periodica științifică, precum și existența problemelor financiare cu care se confruntă bibliotecile. Această situație influențează negativ constituirea colecțiilor de resurse informaționale ale bibliotecilor și creează probleme de acces la informația științifică necesară cercetătorilor. Astfel, în opinia BȘ ASEM: „*Crișa financiară a influențat reducerea bugetelor pentru abonare. Politicile instituției s-au referit la selectarea celor mai importante titluri de reviste necesare procesului de instruire și cercetare. S-a renunțat la abonarea revistelor străine la momentul abonării din BD Ebsco Publishing.*” Problemele privind abonarea și accesul la revistele științifice au fost apreciate de BȘ USB astfel: „*Austeritatea bugetului universitar are un impact negativ mai întâi asupra necesităților de dezvoltare a colecțiilor, 50% din alocațiile financiare anuale constituindu-le cele pentru abonare. Cea mai mare parte din periodicele abonate de noi nu sunt editate și în format electronic pentru a face o eventuală opțiune, în cazul unui preț mai redus, pentru acestea.*”

Analiza revistelor științifice din colecțiile bibliotecilor din Republica Moldova a evidențiat atât problema crizei serialelor, cât și cea de acces la informația științifică. Astfel, revistele științifice, editate de instituțiile de cercetare din Moldova nu sunt accesibile în multe biblioteci universitare, inclusiv la BNRM, care trebuie să primească Depozitul Legal Național. De exemplu, în colecțiile BCU USM nu sunt revistele AȘM - *Chemistry Journal of Moldova*, *Revista Archeologică*, *Metaliteratura* și o serie de alte reviste care, după profilul tematic, trebuie să fie în această bibliotecă. La BȘM USMF nu sunt seturile anuale complete pentru perioada 2006-2010 ale revistelor *Info-Med* și *Revista Farmaceutică a Moldovei*. Situații similare sunt înregistrate și la alte biblioteci științifice. A fost identificat că unele reviste științifice editate în Moldova nu se regăsesc nici în Arhiva Depozitului Legal de la Camera Națională a Cărții (CNC). Deci, putem să constatăm că unii editori de reviste științifice nu respectă legislația privind Depozitul Legal. În afară de aceasta, majoritatea revistelor științifice din Moldova nu sunt incluse în cataloagele de abonare la periodică, de exemplu, în cataloagele *MoldPressa* și *Poșta Moldovei*. Multe reviste științifice se editează cu un tiraj foarte mic, 50-200 de exemplare, și se distribuie în baza acordurilor de colaborare și de schimb interbibliotecar. De exemplu, revista *Intellectus* din anul 2008 se expediază cu titlu gratuit la institutele AȘM, la bibliotecile universitare, BNRM și alte biblioteci cu care sunt acorduri de colaborare.

În scopul depășirii situației dificile privind reducerea numărului de abonamente și accesul la revistele științifice autohtone participanții la

chestionare au menționat că este necesar a coopera și a coordona procesul de abonare, cel puțin la nivelul bibliotecilor universitare, ar fi binevenit un e-catalog cumulativ privind revistele științifice abonate.

Deja a fost menționat că sistemul de comunicare științifică a devenit un cadru conceptual nou în care practicile tradiționale de dezvoltare a colecțiilor bibliotecii sunt regândite, iar funcțiile bibliotecilor tradiționale sunt extinse de bibliotecile digitale și participarea bibliotecilor în realizarea modelelor noi de comunicare științifică este în schimbare.

În vederea evaluării efectelor sociale ale crizei în comunicarea științifică, cât și identificarea căilor de depășire a barierelor de acces la informația științifică, în chestionarul difuzat bibliotecilor științifice din Republica Moldova au fost propuse câteva întrebări privind anularea abonamentelor la publicațiile periodice științifice și disponibilitatea realizării accesului deschis la resursele informaționale științifice.

Analiza rezultatelor demonstrează că 9 din cele 11 biblioteci au anulat abonamente la seriile științifice. Au fost invocate mai multe motive care au determinat aceste decizii. BȘ ASEM, BȘ UPS, BȘ USB, BȘC AȘM și BNRM au indicat drept motiv reducerea bugetului pentru abonarea la periodice și creșterea prețurilor la seriile. Pentru BCU USM, DIB ULIM și BTȘ UTM motivul principal este prețul ridicat la periodice. Numai BȘ ASEM a specificat că unul dintre motivele anulării abonamentului publicației periodice este accesibilitatea revistei în BD Ebsco Publishing. Au fost, de asemenea, menționate și alte motive, cum ar fi, de exemplu, gradul scăzut de utilizare, s-au înlocuit unele titluri la solicitarea cadrelor didactice (BCU USM); nu corespunde profilului și necesităților de cercetare (BȘ ASEM); donații de la instituții, disponibilitatea periodicelor din proiecte, Depozitul Legal de la CNC, schimbul interbibliotecar cu bibliotecile universitare din Moldova, România, Rusia, Ucraina, Polonia (BȘ USB) etc.

Bibliotecile au fost solicitate să aprecieze pe o scală de 10 puncte gradul de importanță a motivelor care determină anularea abonamentelor revistelor științifice (Fig. 5). Analiza rezultatelor relevă că majoritatea bibliotecilor apreciază statistica de utilizare ca un factor foarte important care determină anularea abonamentului revistei (10 puncte). Jumătate din bibliotecile chestionate au menționat că accesibilitatea revistei pe baza strategiilor *accesului deschis*, de asemenea, este foarte importantă (10 puncte).

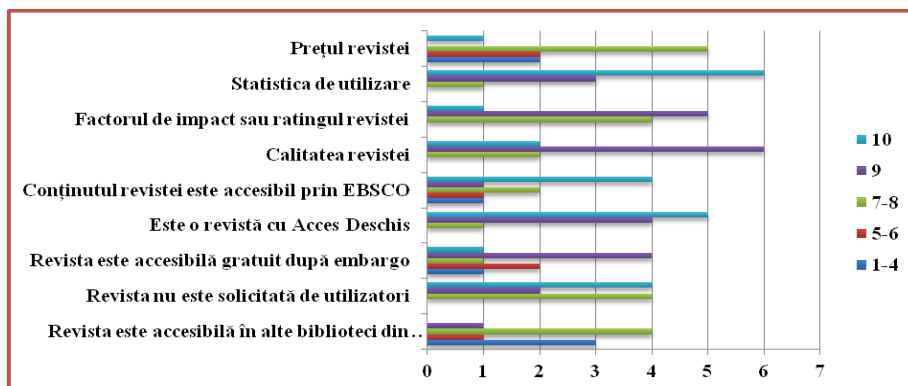

Fig. 5. Gradul de importanță a motivelor privind anularea abonamentelor revistelor științifice.

Oferta editurilor privind revistele științifice electronice se extinde anual. În afară de aceasta, tot mai multe reviste științifice sunt disponibile numai în formatul electronic, accesul la unele reviste este gratuit și preferințele cercetătorilor sunt axate pe accesul la informația științifică digitală. În aceste condiții poate fi presupus că accesibilitatea revistelor în formatul digital ar putea fi un criteriu important pentru anularea abonamentului la revistele științifice. Pentru bibliotecile din Moldova accesibilitatea revistei în formatul electronic are o însemnătate mare, dar nu reprezintă un criteriu foarte important. Astfel, 64% din bibliotecile chestionate au menționat că au anulat abonamentele seriilor științifice tradiționale în favoarea celor electronice. De exemplu, BCU USM și BȘ UTM au anulat abonamentele revistelor tradiționale deoarece au avut acces pentru o perioadă la variantele electronice ale revistelor în cadrul proiectelor de grant (SpringerLink și e-Library.ru); BID ULIM a invocat extinderea accesului, operativitatea accesului la informația științifică, minimizarea cheltuielilor, probleme de spațiu; BȘ ASEM a motivat anularea abonamentelor la revistele tradiționale străine (cu excepția revistelor din România și Rusia) prin includerea acestor reviste în bazele de date full text abonate de bibliotecă.

Paralel cu anularea unor abonamente la periodica științifică, 7 biblioteci au abonat în anul 2010 și titluri noi de reviste științifice. La abonarea titlurilor noi de reviste științifice bibliotecile s-au condus după mai multe criterii (Fig. 6). Toate bibliotecile au specificat că la baza alegerii titlurilor noi de reviste pentru abonare este solicitarea utilizatorului pentru anumite publicații științifice. Cu toate că factorul de impact al unei reviste științifice este un criteriu care

garantează calitatea acestei publicații, doar 2 biblioteci (BCU USM și DIB ULIM) au menționat că au selectat titlurile noi pe baza acestui criteriu. Alte biblioteci, de asemenea, ar putea folosi criteriul respectiv pentru selecție, dar costurile revistelor cu factor de impact mare sunt destul de ridicate.

Fig. 6. Criteriile după care se conduc bibliotecile pentru abonarea revistelor științifice noi.

Pentru a determina în ce măsură utilizatorii bibliotecii sunt implicați în luarea deciziilor privind anularea abonamentelor la revistele științifice, s-a solicitat răspunsul la întrebările: „Cine în biblioteca dvs. ia decizia asupra anulării abonamentului unei reviste științifice?” și „Cine în biblioteca dvs. ia decizia finală asupra anulării abonamentului?”. Remarcăm că în majoritatea bibliotecilor (cu excepția BNRM și BȘC AȘM) la anularea abonamentelor revistelor științifice decizia este luată de comun acord, fiind consultați utilizatorii (cadrele didactice, catedrele de profil) și administrația instituției. Mai multe biblioteci au menționat, de asemenea, că bibliotecarii de contact, gestionarii de colecții sau directorul bibliotecii iau decizia asupra anulării abonamentelor. Cu toate că procedura de anulare este coordonată cu utilizatorii, decizia finală privind anularea abonamentului pentru revista științifică este luată de administrația instituției. Doar la BCU USM decizia finală aparține utilizatorilor (cadrelor didactice).

Bibliotecile participante la sondaj au apreciat gradul de importanță a motivelor care determină anularea abonamentelor serialelor științifice (Fig. 7). Marea majoritate a bibliotecilor au menționat că este foarte importantă statistica de utilizare a revistelor (9 biblioteci) și gradul de solicitare de către utilizatori (8 biblioteci). De asemenea, câte 8 biblioteci au menționat că prețul, factorul de impact și ratingul scăzut al revistei sunt importante pentru anularea abonamentului revistelor științifice. În același timp, BȘ ASEM și BRȘA UASM au menționat că prețul revistei este puțin important pentru anularea

abonamentului, BȘM USMF consideră că pentru anularea abonamentului este puțin important dacă revista este accesibilă prin modelul Open Access (OA), nu este deloc important dacă conținutul revistei este accesibil prin BD Ebsco Publishing sau că revista este accesibilă gratuit prin intermediul site-ului editurii după o perioadă de embargo. De asemenea, la luarea deciziei privind anularea abonamentului revistei este puțin important pentru 3 biblioteci și nu este deloc important pentru 2 biblioteci că revista este accesibilă în alte biblioteci din țară.

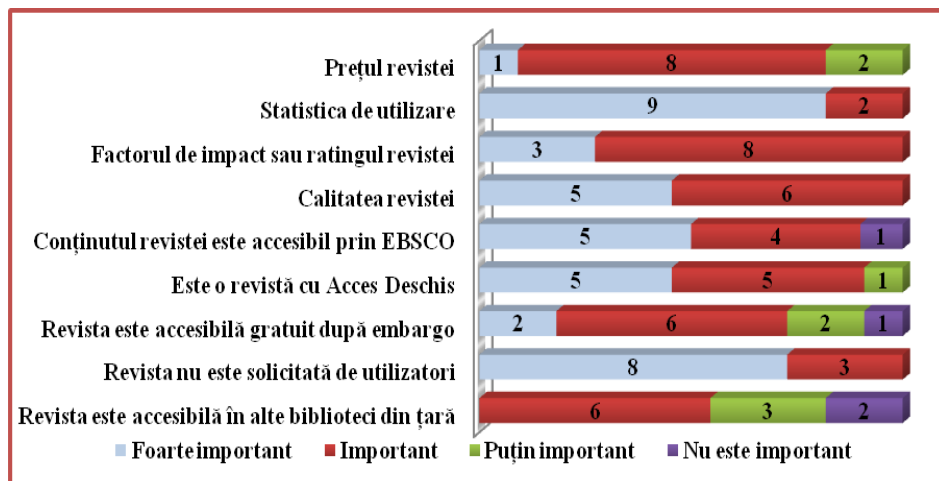

Fig. 7. Opiniile bibliotecilor privind importanța factorilor de anulare a abonamentelor.

În mare măsură aceste date se raportează cu rezultatele unui studiu privind impactul OA asupra anulării de către bibliotecile științifice a abonamentelor revistelor științifice. S-a constatat că principalele motive sunt prețul revistelor și gradul de utilizare a revistelor, în timp ce factorul de impact și accesibilitatea revistei prin diverse modele OA sunt apreciate ca puțin importante.

Opiniile bibliotecilor științifice din Moldova au fost confirmate, într-o anumită măsură, și de cercetătorii care au participat la sondajul sociologic. Astfel, doar 17,3% din specialiști consideră că prețul revistei este un criteriu foarte important pentru a abona o revistă, pe când, după o scală de 10 puncte, 27,1% au apreciat acest criteriu ca neimportant sau foarte puțin important (Fig. 8).

Cel mai mult cercetătorii au optat pentru calitate.

Astfel, 55,1% din respondenți au remarcat criteriul de calitate ca fiind cel mai important, iar 21,2% ca destul de important, după care trebuie să se conducă biblioteca la abonarea revistelor științifice.

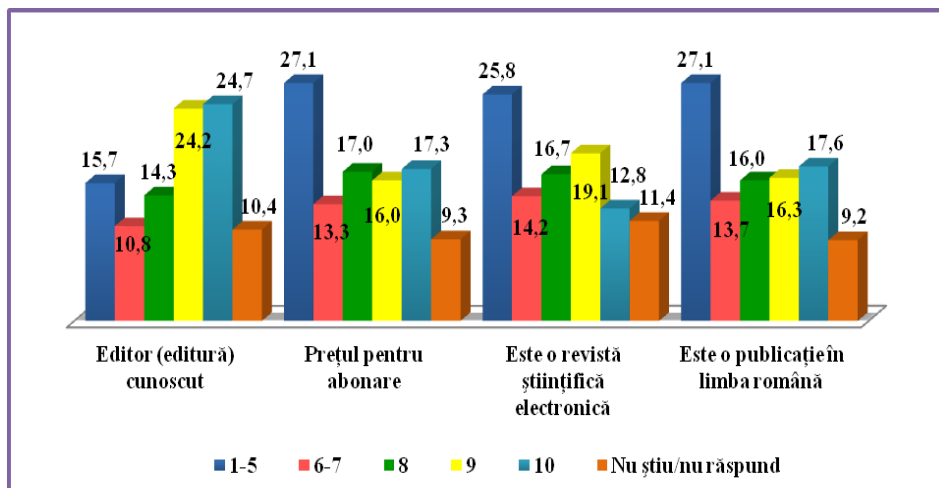

Fig. 8. Opiniile cercetătorilor privind importanța criteriilor pentru abonarea la revistele științifice (%).

Această opinie a savanților este în concordanță cu cea a bibliotecarilor, cu cât este mai înaltă calitatea unei reviste, cu atât revista este mai solicitată de utilizatori. Statistica utilizării unei reviste este apreciată de bibliotecari drept cel mai important criteriu pentru a păstra abonamentul unei reviste științifice.

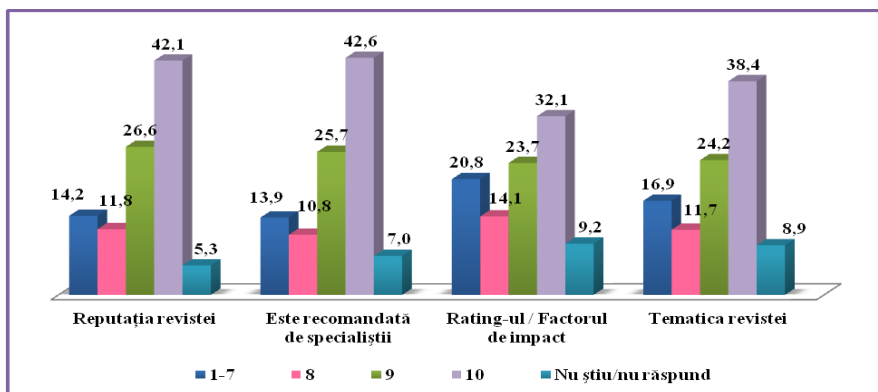

Fig. 9. Aprecierea importanței criteriilor pentru abonarea la revistele științifice (%).

După o scală de 10 puncte cercetătorii au apreciat diferite criterii după care biblioteca trebuie să se conducă pentru a abona publicațiile periodice științifice (Fig. 9).

Astfel, cel mai mare neajuns al sistemului actual de comunicare științifică este costul excesiv al abonamentelor pentru revistele științifice, care generează o criză în diseminarea și accesul la informația științifică. Din motivul creșterii prețurilor la seriale, bibliotecile din Republica Moldova se confruntă cu problemele reducerii numărului abonamentelor revistelor științifice. În același timp, scumpirea seriilor științifice afectează negativ colecțiile bibliotecilor atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Cu scopul de a abona mai multe reviste științifice, unele biblioteci selectează seriale mai ieftine. Majoritatea bibliotecilor au realizat modificări la nivelul colecțiilor de periodice, care se datorează, în principal, creșterii prețurilor pentru abonare.

Pentru cercetătorii din instituțiile de cercetare din Moldova, de asemenea, problema costurilor revistelor științifice este o barieră în accesul la informația științifică, iar majorarea prețurilor la revistele științifice este o povară pentru instituțiile științifice.

Analiza rezultatelor relevă că majoritatea bibliotecilor apreciază statistica de utilizare a revistelor științifice ca un factor foarte important, care determină anularea abonamentelor la periodica științifică, iar alegerea titlurilor noi pentru abonare se bazează pe decizia administrației instituției.